

Diàleg sobre la informació en el Fòrum Barcelona 2004

Cristina Sánchez i Belén

Sumari

Informació i desinformació després de l'11-S	Per una redefinició dels mitjans de comunicació públics
Els exclosos de la informació	Divorci entre periodisme i societat
Informar sobre i des del País Basc	Crítica a l'Acadèmia i a la professió
El risc de la informació com a espectacle	Formar i educar en la informació des de la infància
La concentració de mitjans a Espanya	Una altre informació és possible
Periodisme en conflicte	Itàlia: dalle mane pulite alla mano unica
La concentració de mitjans als Estats Units	Barcelona, vint-i-cinc anys després de l'Informe MacBride
Les amenaces de la professió	
Informació global versus informació local	

El diàleg «Informació, poder i ètica en el segle XXI» va néixer de «la preocupació per fer de la informació un instrument al servei de la ciutadania, del progrés de la societat al servei d'un món més just, solidari i sostenible». Així és com Joan Brunet, degà del Col·legi de Periodistes de Catalunya, descriu l'objectiu d'aquesta trobada. El director del Fòrum Universal de les Cultures, Jaume Pagès; la vicedegana del Col·legi de Periodistes, Elisenda Roca; l'organitzador del diàleg, Manuel Campo Vidal; el redactor de l'Informe MacBride, Mustapha Masmoudi, i l'esmentat Joan Brunet, van ser els encarregats d'obrir el diàleg. Tots van coincidir que era necessària aquesta reunió en la qual participaven cent vint ponents acreditats en la seva àrea de treball: periodistes, editors, directius, corresponsals, enviats especials, sindicalistes, comunicòlegs i representants també de la societat receptora de la informació per tractar de solucionar l'esclatxa entre els informadors i la societat receptora. Per dialogar i —per què no?— per fer-nos creure que hi ha un altre món possible. Un món en el qual la llibertat d'expressió i l'accés a la informació sigui una realitat. Un món en el qual els valors que s'amaguen darrere dels conceptes de pau, diversitat i sostenibilitat es converteixin en patrimoni comú del gènere humà.

Entre tots els ponents es van fer vint-i-cinc taules rodones en què el públic intervenia en la cloenda de cada taula en forma de debat amb els ponents. Manuel Campo Vidal, el director i conductor d'aquest diàleg, trobava imprescindible aquesta trobada. Segons Campo Vidal, ja feia temps que urgia disposar d'un espai per a la reflexió. Si fa vint-i-cinc anys l'Informe MacBride, encarregat per la UNESCO, va suposar una autèntica radiografia de com estava l'estat de la informació al món, durant tot aquest temps no hi ha hagut ni una gran reunió, ni un gran document, ni una gran investigació que veiés com s'ha mogut la fotografia, i per tant necessitàvem una revisió urgent per fer-ne l'actualització. El poder econòmic, el poder de les empreses en les quals treballem, l'aparició dels grans grups multimèdia, han fet canviar totalment el panorama en què ens trobem, i l'ètica tracta de ser reescrita, com és ben sabut, des de visions molt unilaterals, des del que de vegades s'anomena el *pensament únic*; en tot cas, des de sensibilitats no gens plurals. Per tot això era tan necessari aquest diàleg.

Elisenda Roca, en aquest sentit, va recordar-nos que no hem de ser auto-complaents, sinó crítics amb nosaltres mateixos. Ser autocrítics amb la precarietat laboral; amb les expressions econòmiques i polítiques que tenen molts mitjans de comunicació arreu del món, els quals condicionen la informació; amb la concentració de mitjans en mans de potents empreses, moltes vegades criticada, moltes vegades enaltida; amb els exclosos de la informació, etc. Sense oblidar-nos de les guerres, no només les que són portada als diaris, sinó recordar-nos també de països com ara el Congo, en el qual avui hi ha ja tres milions de persones que han mort.

Informació i desinformació després de l'11-S

Després de la presentació, el diàleg es va obrir amb el debat «Informació i desinformació després de l'11-S». Hi van intervenir Mustapha Masmoudi, el sociòleg Manel Castells i la periodista algeriana Saliama Ghezali, i Rossana Fuentes-Berain com a moderadora de la taula. Cal destacar la intervenció de Manel Castells i Saliama Ghezali, en la qual Castells advertia que avui dia la política és fonamentalment política mediàtica. I, com se situen en aquesta relació els mitjans en el context actual? Manel Castells va distingir en la pràctica dels mitjans de comunicació entre la dinàmica, els interessos i els valors dels professionals, i la dinàmica, els interessos i els valors de les empreses de la comunicació. Centrant-se en els professionals, Castells va observar que tenen una relació complicada en la recerca de tres estratègies diferents. La primera: l'autonomia. Ser professional d'un mitjà de comunicació és, sobretot, intentar establir la seva autonomia, no només per deontologia professional, no només per dignitat personal, sinó simplement perquè sense autonomia no hi ha periodisme. Però al mateix temps hi ha un segon element, que és la cerca de prestigi en la professió, d'autoritat en les informacions i de buscar quelcom que permeti augmentar la capacitat de negociació i d'influència en el món de la comunicació. Això introdueix en la pràctica professional una tensió per dues bandes.

D'una banda, les informacions que poden fer avançar la carrera del professional, que són informacions que han de tenir alguna cosa d'especial, en què el fet negatiu és més important que el fet positiu. I, d'altra banda, buscar la primícia (*scoop*), l'esdeveniment, alguna cosa que sigui especial i que tingui valor afegit de la informació, i però això es desenvolupa en tensió amb la serietat i el rigor de la informació. Per tant, autonomia. Segon: tensió entre la necessitat d'aportar un valor afegit informatiu arribant al límit del sensacionalisme, en alguns casos, i, d'altra banda, la necessitat de mantenir el rigor informatiu. I una tercera línia d'interès del professional és molt senzillament preservar el lloc de treball, i aquí és on comencen els problemes. ¿Com s'articula l'autonomia professional amb la cerca de l'*scoop* o de l'impacte amb el manteniment del lloc de treball? La vida del professional dels mitjans de comunicació és la gestió complexa quotidiana d'aquests tres pols de relació.

Aleshores, en aquest context analític, quina és la relació entre poder i mitjans? Sobre el poder en els mitjans i mitjans en relació amb el poder, hi ha una qüestió fonamental. La preocupació d'aquesta relació encara és per als principals mitjans de comunicació, institucionalment i empresarialment, el control directe o indirecte del govern sobre els mitjans de comunicació. Aquesta és la primera realitat, i a Espanya també, del govern i dels governs, en la mesura que hi ha televisions autonòmiques. Però els problemes en realitat són més complicats, com veurem, perquè en aquesta situació es produeix una crisi de legitimitat: crisi de legitimitat política, crisi de legitimitat de la informació que acaba fent reaccionar a les societats pel seu compte.

Precisament sobre aquest tema Saliama Ghezali, periodista algeriana, té molta experiència. Diu que va aprendre a viure amb la por al cos des del moment en què dirigia el diari *La Nation*, un diari avui dia censurat i clausurat pel Govern. Parteix del moviment feminista en els anys vuitanta, i cap al 1994 es converteix en l'única editora del diari que després arribarà a dirigir. El 1996, aquest diari és clausurat. Ella és declarada l'Editora de l'Any el 1997 i rep el Premi Sakharov de Drets Humans del Parlament Europeu. Saliama Ghezali viu en un país que, a partir de l'11-S s'incendia, i adverteix també d'una trampa ideològica, el concepte: «Estàs a favor meu o estàs en contra meu.» Un concepte que hem sentit repetidament tots els països i els ciutadans del món després d'aquell esdeveniment.

Després de l'Onze de Setembre, Saliama i molts altres amics seus en països àrabs i musulmans, i sobretot amics seus que es troben en organitzacions de defensa dels drets humans, s'han trobat amb la trampa del silenci. Ha tingut una incapacitat d'escriure, d'expressar-se després de l'11-S, no tant perquè hi hagués censura, que per descomptat n'hi havia, sinó perquè hi havia una sèrie de dades subjectives que van intervenir en aquest tipus de situació que li feien pensar enfront de l'allau de l'emoció, la informació, la propaganda, les imatges, etcètera. Segons Saliama Ghezali, des del punt de vista periodístic, per descomptat, podem defensar que respecte a l'11-S el principal protagonista era els Estats Units i podríem discutir molt sobre la connivència cultural, política, etc. I els mitjans de comunicació pretenen assegurar que sí que existeix aquesta con-

nivència. Saliama Ghezali acaba conclouent que hi ha un formateig de l'opinió, i que els mitjans es presten a aquest formateig en interès de les forces polítiques i, sovint també i per desgràcia, amb la connivència dels periodistes i dels mitjans de comunicació que participen d'aquesta segmentació de la veritat i la propagació d'aquest formateig. Molt sovint som crítics respecte als mitjans de comunicació i a com funcionen aquests, però ella assegura que és extremament difícil distanciar-se'n perquè pateixen constantment martellades, i perquè des del punt de vista intel·lectual no tenen instruments crítics per llegir la notícia: solament funcionen i s'apliquen quan disposen d'aquests instruments. Es pregunta com poden estar immunitzats, des del punt de vista cultural, perquè realment existeixi aquesta veritat universal. Que no sigui aquesta visió eurocentrista o americanocentrista del món que ens dona martellades contínuament i que, per tant, sigui alguna cosa al servei de la universalitat.

Els exclosos de la informació

En la xerrada sobre «Els exclosos de la informació», hi van participar, entre d'altres, Ambar de Barros, coordinadora de la UNESCO a São Paulo, i Carlos Salazar del Barrio, cap de servei de l'agència de notícies alemanya DPA, com a director de taula. Aquest últim va presentar el diàleg amb una anècdota que mostra de manera molt clara la situació de desinformació en què es troba una bona part del planeta. Un col·lega espanyol seu que va estar cobrint amb ell el conflicte de Chiapas, va voler agrair a un pagès, a un indígena de la selva Lacandona, que li hagués obert casa seva perquè hi pogués treballar i que l'hagués convidat a un plat de menjar, oferint-li el seu telèfon amb connexió satèl·lit perquè pogués comunicar-se amb qui volgués. El pagès li ho va agrair, però li va dir que no coneixia ningú que tingués telèfon i que, per tant, doncs, no podia fer cap trucada. I és que, encara avui dia, milers de pagesos o indígenes a l'Amèrica Llatina o en altres llocs del món no tenen accés als nous mitjans, instruments de les noves tecnologies i, per tant, tampoc no tenen accés a la informació, no saben el què és Internet, no coneixen els mòbils i, en molts casos, ni tan sols tenen un televisor.

Ambar de Barros va parlar, entre altres coses, del seu últim projecte. MIDIA-TIVA és una televisió centrada en producció de qualitat i amb una programació local. D'on va sorgir la iniciativa? Doncs de la preocupació per oferir informació d'interès per a la gent que viu allà. Perquè Ambar de Barros i el seu equip creuen que la població del Brasil té dret a veure programes de televisió que abordin i inculquin els seus valors, les seves arrels, la seva història, que tinguin un contingut ètic, que promoguin els valors en els quals creuen com a ciutadans del món en el segle XXI, que promoguin la diversitat, que fomentin la col·laboració entre les persones i que recalquin i donin valor a la convivència del que és diferent, i que facin ressaltar i posin de manifest allò. Perquè els nens del Brasil tenen dret a créixer en la seva pròpia cultura.

En la xerrada següent, María Elena Gronemeyer, directora de l'Escuela de Periodismo de la Pontificia Universidad Católica de Chile, va obrir el torn de

paraules en el debat sobre «Poder polític, ètica i informació». Gronemeyer va parlar d'un periodisme cada cop més responsable a Xile, però amb la persistència de pràctiques que viciïn la relació amb el poder polític. La professora va destacar, per exemple, que «a Xile hi ha un restrictiu respecte a les investidures, a les autoritats pel simple fet de ser autoritats». Dissent anys de dictadura van deixar sobre els periodistes xilens una tendència a l'autocensura que encara no ha estat eradicada.

El periodista català Antoni Bassas va començar la seva intervenció amb unes quantes citacions. Un ex-director de *Le Monde* deia que «hi ha una contradicció bàsica entre el que busca el poder i el que busca el periodisme; el periodisme busca la veritat, i el poder busca el resultat, busca l'acció». Vázquez Montalbán, en una entrevista publicada a la revista del Col·legi de Periodistes de Catalunya, va dir que «a l'hora d'enfrontar-se davant el poder, al periodista li era fonamental la cultura de la sospita». Bassas va dir que trobava que poder polític i periodisme operen sobre la mateixa societat però amb objectius diferents, i és que, com va dir, «la premsa puntualitza, titula, matisa, critica, nega allò que diu el que fa el poder». En la mesura que el periodisme és un mer amplificador de missatges del poder polític, en la mesura que dimiteix de les seves tasques d'investigació i «no posa el poder en dificultats», falla l'ètica periodística.

Dolors Massana, presidenta de Reporteros sin Fronteras - España, va centrar la seva intervenció en els objectius primordials de l'organització a la qual representa. En l'actualitat, desgraciadament són freqüents els assassinats de periodistes i també és freqüent la impunitat. Va esmentar periodistes com ara Couso, Anguita o Ortega, i també José Luis Cabeza, que va denunciar una trama de corrupció al voltant de la policia de Buenos Aires i «va aparèixer carbonitzat dins del seu cotxe, lligat de mans i amb dos trets al cap». I va afegir que «el periodisme s'està convertint en una professió l'alt risc en què el reporter ha passat de ser un blanc ocasional a un objectiu directe».

Julían Santamaría, catedràtic en ciències polítiques i ex-ambaixador als Estats Units, va parlar d'una comunicació que és l'instrument fonamental de la política i d'una democràcia que es pot considerar com un sistema d'explicacions permanents. Santamaría també va parlar de la possibilitat que existís una relació causa-efecte entre els atemptats de l'Onze de Març i els resultats del dia 14 a les eleccions espanyoles. Segons ell, la victòria del PSOE no es va tractar ni de bon tros d'una victòria dubtosa, i «a primera vista és difícil imaginar que ho aconseguís durant els tres dies previs a les eleccions».

Marc Carrillo, catedràtic de Dret Constitucional a la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona i habitual col·laborador i analista als diaris dels aspectes jurídics del món de la comunicació, va parlar de la introducció, després dels atemptats de l'11-S, de la *Patriot Act*, la llei patriòtica, de lluita contra les activitats terroristes. Es tracta d'una llei que clarament vulnera la Constitució nord-americana, i Carrillo va llegir les paraules de Sandra O'Connor, membre del Tribunal Suprem dels Estats Units, que va afirmar: «A partir de l'Onze de Setembre els ciutadans dels Estats Units coneixerem limitacions impensables a

les llibertats que els pares fundadors ens van atorgar». Per tant, dins del binomi llibertat i seguretat, després de l'11-S s'ha donat «preferència absoluta» a la seguretat.

L'última intervenció dins del debat va ser la d'Adela Cortina, catedràtica d'Ètica i Filosofia Política a la Universitat de València. Segons la professora, el periodisme és una activitat que busca uns béns que només aquesta activitat pot oferir i que consisteixen, bàsicament, a aconseguir que la massa es converteixi en poble i que els individus es converteixin en ciutadans. La professora va afegir que «un poble és un grup de persones que, tot i saber que dissenteixen en molts temes, tracten de resoldre les seves diferències mitjançant la deliberació, l'argumentació i el raonament». No hi ha societat democràtica sense esfera de deliberació pública, i no hi ha esfera de deliberació pública sense un periodisme que faci la seva tasca, i, segons Adela Cortina, «aquest ha de ser un bé que el periodisme ha d'oferir».

Informar sobre i des del País Basc

L'interès dels periodistes catalans per Euskadi ve de lluny, i per això Antoni Batista, moderador del debat «Informar sobre i des del País Basc», va fer una introducció amb una citació de Joan Mañé i Flaquer en un llibre, com va dir, «tan inacabable com interessant», titulat *El Oasis, Viaje al País de los Fuegos*, en el qual va escriure: «Quan es va a Euskadi, s'hi ha d'anar sense idees preconcebudes, sense propòsits deliberats i deixar que l'esperit viatgi lliure de muntanya en muntanya».

Tots els convidats que seien a la taula havien patit el conflicte a les seves carns: Martxelo Otamendi ha vist com tancaven el diari que dirigia, *Egunkaria*, per ordre judicial en fase d'instrucció, i ha estat detingut i torturat. Gorka Landaburu, director del setmanari Aldaketa Hamasei, i Carmen Gurruchaga, periodista d'Antena 3, han patit atemptats d'ETA. I Petxo Idoiaga, professor de Periodisme a la Universitat del País Basc, va estar set anys exiliat.

Martxelo Otamendi, director de *Berria* i director d'*Egunkaria* fins que va ser tancat, va començar agraint al Col·legi de Periodistes l'habilitat per reunir els ponents que seien a la taula. El seu segon agraïment va ser per al poble català, que «s'ha mostrat molt solidari amb el tancament del diari *Egunkaria*». Martxelo, en el seu discurs, va destacar la importància de l'autocrítica per part de tots els mitjans que es troben entorn del conflicte basc. També va parlar de la importància d'aprofitar el nou escenari i les noves il·lusions que s'obren després dels resultats del 14-M. Va destacar la dificultat d'explicar a l'audiència espanyola «què pensa una gran part de la població basca i quines són les aspiracions del món nacionalista basc a través de gent que no forma part d'aquesta línia de pensament».

Gorka Landaburu, director de la revista setmanal *Cambio 16*, va començar la seva intervenció afirmant que «tot no val per lluitar contra el terrorisme». Recentment s'havien publicat les intolerables imatges relatives a casos de tortures a l'Iraq i el ponent hi va fer referència dient que «la pitjor forma de llui-

tar contra el terrorisme és utilitzar els seus mateixos mètodes». Gorka Landaburu va reconèixer que a Euskadi la informació sobre el terrorisme etarra es tracta d'una manera molt diferent segons quin sigui el mitjà que emet la informació i la seva ideologia, però aclareix que «davant del terrorisme és necessari mantenir un llenguatge clar i contundent». Landaburu afirma que «la prioritat a Euskadi és recuperar la llibertat», i per això diu que «cal que sumem voluntats i sortim de l'enquistament polític que tant ha caracteritzat la política basca».

Petxo Idoiaga, va parlar d'un estudi que va elaborar entre el setembre del 1998 i el maig del 2001. Junt amb un grup de la universitat va analitzar, a partir de la declaració de la treva indefinida d'ETA i de les eleccions autonòmiques, el tractament que feien els mitjans del conflicte basc treballant amb onze diaris. Idoiaga va afirmar que «la conversió del conflicte basc en el megasdeveniment de la política de l'Estat als mitjans de comunicació correspon a una estratègia productiva del periodisme», és a dir, que el tractament del tema no és conseqüència de la importància de la notícia, sinó que és una estratègia de producció informativa. Aquest resultat i d'altres que van sorgir de l'estudi s'han publicat amb el títol *Al filo de la incomunicación*.

Carmen Gurruchaga va parlar del que és ser basca i haver informat des del País Basc, i també del que és veure's obligada a informar des de fora després de patir un atemptat. Carmen Gurruchaga va reivindicar el dret a informar del País Basc des de fora «quan no tens més remei». La periodista d'Antena 3 va destacar també la importància d'un conflicte entre el projecte constitucionalista en el qual coincideixen el PP i el PSOE i el projecte nacionalista, en el qual conflueixen els partits que van firmar el Pacte de Lizarra.

El moderador, Antoni Batista, va voler citar Joan Maragall amb un fragment del seu llibre *Elogi de la paraula*. Maragall es referia a un polític que va dir: «Si no gano por los votos, ganaré por los Mausers» quan va escriure «oh malaurat, quina paraula que un poble hagi fet santa ha sigut mai aturada pels Mausers? Els Mausers foraden parets, foraden homes, maten homes, però on has vist mai que una bala de fusell mati una paraula? Al contrari, les paraules viuen d'això i empenyen un increment, la sang vessada els dona una realitat que pobre d'aquell que es trobi davant d'una paraula tacada de sang. Malaurat aquell que té tan mort el sentit que li calgui sang per entendre una paraula».

El risc de la informació com a espectacle

La periodista catalana Margarita Rivière va introduir el debat «El risc de la informació com a espectacle» citant unes declaracions que l'any 1997 li va fer en una entrevista Paul Scharader, el guionista de *Taxi Driver*. Ell li va dir: «El cinema s'acaba, aviat serà història, la seva edat d'or ha durat cent anys. Els mitjans de comunicació són avui els contistes globals i el seu poder sobre les conductes té conseqüències inimaginables.»

Josep Mòdol, professor de Sociologia de la Universitat de Lleida, va obrir el torn de paraules destacant una paradoxa: «Mai com ara havíem viscut la capacitat il·limitada d'informació a la qual podem accedir, però mai no havíem

tingut una capacitat de desinformació tan gran com l'actual.» Estem informats de què és el que passa a l'altra part del món, ho visualitzem a desenes de cadenes de televisió, ho podem veure o llegir a centenars de diaris, podem tenir accés a més de tres mil milions de pàgines web i, en canvi, estem desinformatats de què és el que passa al costat de casa nostra. Estem, com va afegir al seu discurs, «davant de la primera gran revolució mundial, que no va ser la industrial; a Papua, de segur que no sabien què era un ferrocarril durant la revolució, però de segur que a Papua algú ja s'ha connectat a Internet». Va voler transmetre un missatge d'optimisme dient que «el més important és ser pedagogs, i per ser-ho s'ha d'advertir dels inconvenients que es produeixen en aquest nou món que acabem d'especular».

Miguel Ángel Liso Tejada és actualment director editorial i de comunicació del Grupo Zeta. Va parlar d'una professió periodística «sovint lliurada a la vehemència i a la passió i amb escassa capacitat d'autocrítica», una professió «a la qual som portadors d'una responsabilitat social que es considera sagrada». Però aquestes importants missions, segons Liso, «no ens han alliberat d'una indubtable precarització de la nostra condició de professionals de la informació i d'una progressiva banalització del nostre ofici que esta envaït des de diferents àmbits per saltimbanquis o monstres de dos caps». El director editorial de Zeta va finalitzar la seva intervenció dient que «és el públic, convertit de massa informe en actiu ciutadà, el principal motiu que els periodistes i els mitjans de comunicació tenen cada dia per fer un treball informatiu seriós i rigorós».

Daniel Elies, sotsdirector de publicacions del grup Edipresse, empresa que edita revistes com ara *Lecturas* o *Clara*, diu que és possible trobar un equilibri entre els dos extrems: informar per comunicar o informar per entretenir. Segons ell, els dos extrems poden ser molt diferents, però sovint poden ser molt semblants, perquè «els més celebrats mitjans de comunicació responen a les dues necessitats». Elies, donant una visió més optimista de la situació, va afirmar que «la proliferació de mitjans de comunicació en les dues darreres dècades ha portat a un augment de la capacitat crítica dels ciutadans amb els mitjans, i aquests han demostrat la seva evident capacitat per comparar i escollir entre la creixent oferta de què disposen».

El darrer ponent del debat va ser Danny Schechter, directiu de Media Channel, una web que té l'eslògan «Mirem els mitjans». Schechter va posar èmfasi en la qüestió que parlar de mitjans és parlar sobre el futur de la democràcia. És per això que han creat una xarxa en la qual col·laboren associacions d'arreu del món amb l'objectiu que «tothom es queixi i formi part d'un experiment global de periodisme, de vigilància dels mitjans perquè es pugui crear el tipus de mitjans que ens mereixem».

La concentració de mitjans a Espanya

La taula del debat sobre «La concentració de mitjans a Espanya» va estar formada per Asís Martín de Cabiedes, president executiu de l'Agència Europa Press, Alfonso Sánchez-Tabernero, degà de la Facultat de Ciències de la

Comunicació de la Universitat de Navarra, que durant anys ha estat especialitzat en l'estudi de les qüestions relacionades amb la concentració de mitjans, i Xavier Vidal i Folch, director de l'edició catalana del diari *El País*.

Asís Martín de Cabiedes va parlar com a representant d'una empresa «cent per cent de capital de la família Martín Cabiedes». Va citar Ramon Llull, en un fragment del seu *Llibre de meravelles*, dient que «si un home no és lliure, és que és esclau; la falta de llibertat genera esclavitud, i és tan noble la llibertat que cap home canviaria la seva llibertat per tot els tresors del món». I va afegir que «un home no pot realitzar les seves funcions si no és dins d'un marc de llibertat». Va reivindicar la importància de la notícia enmig de la creixent profusió de nous gèneres i fonts d'informació, una reivindicació que, com va dir, «es troba amb la complexitat que, entre els clients d'Europa Press, els mitjans de comunicació, també es troben els seus competidors, i al mateix temps aquests mitjans, junt amb els poders públics, que també són clients, són generadors i receptors d'una mateixa notícia». Va destacar també la importància que les empreses donin suport als joves informadors «en els seus enfrontaments amb el poder».

Alfonso Sánchez Tabernero va exposar l'existència de dues postures: la que manté la gent que pensa que «hi ha un Gran Germà darrere de tots nosaltres i la llibertat està a punt d'acabar-se», i la postura de la gent que pensa precisament el contrari: «que cada cop tenim més mitjans al nostre abast». Va dir que «és raonable la tendència cap a la concentració», quan aquesta indica que amb la fusió s'obtindrà més benefici econòmic. El professor va exposar que, segons ell, el primer problema dels mitjans no és la concentració, sinó la qualitat dels continguts i la pèrdua de força dels qui preparen els productes, les redaccions, i els guionistes que sovint han vist la seva feina com la d'un mercenari.

Xavier Vidal Folch, en la seva intervenció, va tractar de relativitzar el fet que els processos de concentració a Espanya siguin un perill per a la competència. Les raons que va donar van ser diverses: «perquè la mida no ho és tot», «perquè és un fenomen paral·lel als fenòmens de la diversificació i descentralització», «perquè l'empresa espanyola és una *pime* en comparació de les grans empreses d'altres països» i «perquè el miniaturisme pot ser sinònim de poca solidesa financera».

José María Bergareche, vicepresident i conseller delegat del grup Vocento, va parlar d'una concentració de mitjans «inevitable i necessària al mateix temps». Segons Bergareche, la concentració va en contra del pluralisme, però és necessària perquè aquest pluralisme té una relació directa amb la independència econòmica dels mitjans. Va afegir que «per ser independent s'ha de ser econòmicament independent, i per ser econòmicament independent s'ha de tenir un compte d'explotació sanejat».

Eduard Voltes, creador de diverses publicacions catalanes d'èxit, des del públic, va exposar que tots els convidats a la taula formaven part «d'una elit social», i va comparar Polanco amb Botín, i Godó amb Samaranch. Va criticar que els ponents no feien «negocis amb salsitxes», sinó que traficaven amb informació, segons ell va dir, «una matèria sensible que no és cap mercaderia».

Periodisme en conflicte

A l'inici de la sessió de «Periodisme en conflicte», el moderador, Xavier Giró, va dir que, quan es tracten situacions de conflicte, es tenen tots els ingredients, «sang i horror», per fer sensacionalisme, i a vegades, com ell va dir, «per l'ànim d'explicar més enllà de les paraules quina es la commoció que provoquen els conflictes en la gent que els pateix, traspassem la línia del sensacionalisme».

Glòria Helena Rey, periodista colombiana, va explicar al començament de la seva intervenció que un ambaixador mexicà li va dir un dia que «la democràcia era una dama elegant que se'n va sempre del braç de qualsevol». Glòria Helena va explicar que passa igual amb la veritat, «en un conflicte, la primera sacrificada és la veritat». Segons ella, a Colòmbia la guerra de l'Iraq va ser una quantitat de camions nord-americans amb soldats que circulaven per camins plens de pols, o imatges d'alguns bombardeigs i alguns morts perquè «la gent iraquiana no va aparèixer per enlloc». De fet, la periodista va explicar que en una entrevista de televisió un colombià va dir que «els iraquians no existien», que «no tenien drets» i que ara estaven simplement «recuperant-los».

Sylvie Courday, de la Divisió per la Llibertat de Premsa de la UNESCO, va parlar sobre la importància que la principal missió dels periodistes en conflicte sigui fer la seva feina amb una actitud al més objectiva possible. Va dir que, «segons la UNESCO, el treball d'un periodista no és agradar o no als diplomàtics o a qualsevol dels actors, sinó que és informar». D'altra banda, Courday va destacar que «el més important d'aquells programes d'ajuda en període de conflicte és que es compregui que els mateixos mitjans de comunicació formen part de l'ajuda humanitària», perquè es molt important rebre informació tant per la població que es troba a la zona de conflicte, com per a la resta.

Bru Rovira, periodista de *La Vanguardia* amb molta experiència a països en conflicte, va afirmar que «és millor estar al costat de la informació, que intentar agafar el paper del diplomàtic o del polític», perquè, com va dir, «la informació per si mateixa té un valor fonamental per a la llibertat». Rovira va destacar que un dels problemes que el periodista té avui dia és la «temptació discursiva de la ideologia, del poder i de la propaganda», i que per sortir d'això és necessari tornar a l'ofici del periodista on la informació és, per si mateixa, «un gran valor ètic i el gran valor de la democràcia, perquè permet que la gent puguin crear la seva pròpia opinió i que prenguin decisions».

Robert Mènard, fundador de Reporters sense Fronteres, va recordar que la primera conseqüència d'una situació de guerra és la seguretat: «Des del començament de la guerra de l'Iraq han mort vint-i-cinc periodistes, i això pesa sobre el treball dels periodistes», va dir. El ponent també va destacar la importància de sospitar de tot, del poder, «dels que tenen interès que aparegui cert missatge i també dels que tenen com a objectiu objectius diferents que la mera informació».

Anabel McGoldrick es dedica a un projecte que es diu Reporting the World, un projecte de formació de periodistes a favor de la pau. Va parlar sobre la necessitat de recórrer en ocasions a un llenguatge sensacionalista per aconse-

guir «ser escoltat». Va fer referència a les fotografies dels soldats cometen abusos contra presos de l'Iraq dient: «S'han hagut de presentar unes imatges molt fortes per captar l'atenció del públic; els abusos contra els iraquians.»

La concentració de mitjans als Estats Units

La periodista catalana Lúcia Oliva va introduir el debat sobre «La concentració de mitjans als Estats Units» destacant el fet de que institucions com la Comissió de Comunicació Federal als Estats Units, que defensaven la diversitat de veus, estan en perill.

Rossana Fuentes-Berain és una periodista mexicana, sotsdirectora de la revista *Foreign Affairs* i catedràtica a l'Institut Tecnològic Autònom de Mèxic. Fuentes-Berain va fer una anàlisi de cinc empreses que produeixen imatges que arriben a tots els indrets del món. D'AOL-Time Warner va dir: «neix d'un matrimoni entre dues companyies, una de 163.000 milions de dòlars, i la segona, de 120.000 milions», de la Wald Disney va dir que «està dins de les cent empreses més importants de qualsevol sector» i que té vuit companyies editores, disset revistes, el canal de televisió ABC, trenta emissores de ràdio, onze canals de cable, disset llocs d'Internet i «tota la parafernàlia que genera el Mickey i els seus coneguts amics». Rossana també va parlar de la News Corporation, l'empresa de Rupert Murdoch, que inclou la Fox, Direct TV, ESPN, el *Sunday Times* a Anglaterra i trenta-tres diaris més, l'editorial Harper Collins i la marca Wonderbra. Viacom és propietària de CBS, Metromedia i Infinity Radio. Per últim, la professora va parlar de l'única empresa no nord-americana, l'alemanya Bertelsmann, l'editora més gran de llibres en anglès i en espanyol, per davant, com Rossana va dir, «del senyor del gran poder, Jesús de Polanco». Amb aquests cinc grans mitjans, la professora Fuentes-Berain va dir que «tenim un món d'imatges molt reduït».

Jerry Starr és professor de Sociologia de la Universitat de West Virginia, als Estats Units, i director executiu d'una campanya que es diu «Ciutadans per uns mitjans públics independents». Ell també va voler continuar donant elements de context i va dir: «Per donar-vos una idea del volum de mitjans que hi ha als EUA, avui dia hi ha mil vuit-cents diaris, tres mil editorials, onze mil revistes, onze mil emissores de ràdio i mil set-cents emissores de televisió». Però darrere d'aquest il·lusori ventall de possibilitats, com va explicar el professor, «hi ha interessos que serveixen a les corporacions mediàtiques». La concentració, com va anar analitzant Jerry Starr, afecta tots els sectors. D'aquestes fusions mediàtiques, segons va afirmar el ponent, no es beneficien els accionistes; de fet sovint suposen pèrdues milionàries. Starr va dir: «I si voleu saber qui són els guanyadors, n'hi ha prou de veure els sous multimilionaris dels executius i les estrelles de les empreses.»

Tai Mosses és una deixeble d'Alternet, revista anual dedicada a donar suport al periodisme independent. Ella va voler transmetre la importància de donar esperances a la gent perquè, com va dir, «sempre parlem de les males notícies, som pessimistes, i això fa tenir a la gent, dins i fora dels EUA, la sensació que

no hi ha cap alternativa, que no hi ha mitjans independents». Tai Mosses va explicar que en l'actualitat també estem presenciament com la tecnologia d'Internet aparta control dels mitjans corporatius i dona més la veu als ciutadans, i que aquesta tecnologia ens permetrà eludir els guardians dels mitjans.

Danny Schechter, fundador de Media Channel i vicepresident de Global Vision, va recordar durant la seva intervenció que estaven parlant «del domini de certes idees que afecten i a vegades infecten les cultures a molts països arreu del món». Va dir que els EUA vivien en una «mediocràcia», en la qual els mitjans han passat de ser «el quart poder» a ser «una mena de gos de falda, en comptes de ser el gos guardià». Schechter va insistir en la importància que la gent s'uneixi per lluitar per tal d'alliberar les cultures d'aquests mitjans de comunicació enganyosos.

Les amenaces de la professió

La periodista catalana Rosa Massagué va presentar els membres que componien la taula de «Les amenaces de la professió». Els convidats eren quatre periodistes que van enfocar el tema a partir de quatre àrees d'actuació diferents: Josep Carles Rius, sotsdirector de *La Vanguardia*, Aidan White, secretari general de la Federació Internacional de Periodistes amb seu a Brussel·les, David Randall, sotsdirector del suplement dominical del diari *The Independent*, i Bieito Rubido director de *La Voz de Galicia*.

José Carles Rius, que va parlar de les amenaces a la premsa escrita, va voler destacar la tendència general a tractar la informació com a espectacle, que, segons ell «és imposada pel pes que té la televisió que d'alguna manera contamina la premsa». Un altre dels perills que va destacar és «la dificultat per connectar amb nous públics», l'amenaça del divorci entre la premsa i el públic més jove.

David Randall va denunciar el problema del «nacionalisme periodístic». Va explicar que la gent tendeix a pensar que el periodisme del seu país és l'únic que hi ha. Segons ell, als EUA, per exemple, les escoles de periodisme ensenyen la idea que el món del periodisme s'inicia a Nova York i conclou a Califòrnia. És un perill que fa «que la idea que tenen del periodisme és la que correspon a la que es practica al seu país, amb clixés, periodisme de ments estretes o periodisme que no porta a terme la investigació o que es creu que citant una persona ja s'ha aconseguit l'objectivitat».

Bieito Rubido va començar la seva intervenció dient contundentment que «la primera conclusió és que el periodisme està en perill i ho ha estat sempre, perquè és una professió de risc i, com li passa també al teatre, és una cosa que està permanentment en crisi». Segons Bieito, els veritables perills que amenacen el periodisme no vénen precisament del camp de la tecnologia, sinó que es deuen més aviat a «la pèrdua de profunditat que els periodistes perpetrem en el nostre treball diari».

Aidan White va voler destacar el perill de les condicions precàries en les quals treballen cada cop més periodistes que ha fet variar l'estatut professio-

nal dels periodistes. Per això, White va explicar que és molt important tractar de millorar la percepció social dels periodistes. El responsable d'això, segons el periodista, és la mateixa indústria dels mitjans, en la qual els empresaris estan sacrificant contínuament la qualitat del periodisme per guanyar més diners a través de mètodes populistes i a través de la publicitat.

Informació global versus informació local

Joan Tàpia, actual director de TVE a Catalunya, va fer de moderador del debat «Informació global versus informació local». Va presentar uns ponents que representaven punts geogràfics molt diferents: Jordi Busquets és de Girona i és director del diari *El Punt* a Barcelona, Albert Alcouloubre és director de planificació social del grup O Globo, que és el gran grup mediàtic brasiler. Dima Jatib ha sigut una de les redactores caps de la cadena de televisió de Qatar, Al Jazira. Per últim, Rafael Marques ha tingut una tasca molt important al *Journal du Angola* i actualment coordina la campanya per la democratització d'Angola.

Jordi Busquets va parlar de la paradoxa que «la major part dels ciutadans d'aquest país tenen més fàcil de saber què ha fet avui el president Bush que no pas què ha fet l'alcalde del seu poble». D'altra banda, va parlar sobre l'interès creixent de la gent per saber «com són gestionades les coses que fan funcionar serveis que afecten la vida diària de la gent». Aquest fet, segons Busquets, «fa forts els mitjans locals i els augura una etapa de creixement important».

Albert Alcouloubre va descriure el context específic en el qual es troba el Brasil. És un país de dimensions continentals, amb gairebé 180 milions d'habitants i amb gran desigualtat social que fa que només un 1% dels rics tinguin gairebé el mateix que el 50% dels pobres. TV O Globo és la principal font d'informació i d'entreteniment al país, hi ha 160 milions de persones que la reben i tenen una audiència mitjana del 50% en hora punta. Va voler destacar la importància que la regulació assegurí la circulació prioritària dels continguts nacionals independentment de la plataforma tecnològica. Va dir que «és important protegir-se de l'atac d'una entrada d'una empresa que té un capital molt més gran que les empreses locals perquè això pot ser un risc molt important».

Dima Jatib va parlar del canvi informatiu que havia viscut el món àrab a partir de l'aparició d'Al Jazira. Com va explicar la periodista, «abans d'Al Jazira al món àrab hi havia moltes cadenes de televisió, però completament manipulades i controlades pels governs». Per Al Jazira, per exemple, deixava de ser notícia que un cap es reunís amb un altre cap per «assumpptes bilaterals», sinó que el que importava era per què un cap d'Estat es reunia amb un altre. Al Jazira va arribar fins a 80 milions durant les guerres del golf Pèrsic.

Rafael Marques va parlar sobre la importància que els mitjans de informació globals han tingut a Angola. Va dir que «durant molts anys, sobretot durant el temps de la guerra, la forma que tenien els angolesos d'escoltar notícies sobre el seu propi país que no fos propaganda governamental o de la rebel·lió era a través d'òrgans com la BBC o La Voz de Amèrica». Els angolesos, com Marques

va explicar, renunciem cada cop més a escoltar la Radio Nacional controlada pel Govern. El ponent va voler criticar el fet que la cadena brasilera O Globo s'estava convertint en una cadena de culte per a la classe mitjana i alta, que veuen telenovel·les tot el dia i no veuen televisió local. D'aquesta manera, com va dir Marques, «mantenim la societat en la ignorància».

Per una redefinició dels mitjans de comunicació públics

En la taula «Per una redefinició dels mitjans de comunicació públics», es va intentar debatre respecte al que han de ser, a partir de la situació actual, els mitjans públics, fonamentalment la ràdio i la televisió. Els convidats al debat eren Rafael Camacho, director general de la Radio Televisión de Andalucía; Jerry Starr, director executiu d'un moviment als Estats Units de ciutadans a favor dels mitjans públics independents; Joan Majó, que és el director general de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, i Enric Marín, actual secretari de Comunicació del Govern de la Generalitat.

Rafael Camacho va afirmar que «en el món en què ens movem, els mitjans públics de comunicació són més necessaris que mai, i el dret dels ciutadans a ser informats no pot ser funció de conglomerats transnacionals». Segons Camacho, es molt important que els mitjans de comunicació públics garanteixin els drets a la informació, d'expressió i difusió. Per això, com va afirmar el director de Canal Sud, «en primer lloc s'ha de fixar un model» i per això es necessari «definir amb precisió quin és l'abast del servei públic».

Jerry Starr va parlar de la «lliure expressió de l'opinió pública com un tret essencial d'un govern democràtic». Segons ell, els mitjans de comunicació de massa haurien de servir com a vehicle per a una discussió a escala nacional en la qual tinguessin cabuda totes les perspectives polítiques i culturals, les quals no haurien de estar controlades per un nombre reduït de polítics d'elit.

Joan Majó, en la seva intervenció, va afirmar que ell creu «en la necessitat dels mitjans audiovisuals públics sempre que facin un servei públic». També va dir que ell creia que «els mitjans audiovisuals públics estaven en perill i que periòdicament es posarien en qüestió». El ponent va explicar que estava completament d'acord amb l'exigència de garanties i de línies de servei públic, però que «això no vol dir de cap manera que els mitjans privats no tinguin també la regulació de servei públic».

Enric Marín també es va confessar com un «partidari radical d'uns mitjans de comunicació públics i potents». Segons Marín, hi ha una temptació de tractar els béns culturals com qualsevol altre mercaderia, i «això és un error molt greu perquè els béns culturals tenen una gran singularitat». La cultura ha esdevingut una indústria molt important, i l'eix vertebrador d'aquesta indústria són els mitjans de comunicació, sobretot audiovisuals. Per tant, quan parlem sobre les polítiques comunicatives referides als mitjans audiovisuals, en referim al que és el nucli o un dels nuclis fonamentals de les polítiques culturals. En el cas de la nostra tradició, la tradició catalana i espanyola, parteix d'un dèficit, i, segons Marín, «és important superar la crisi i estem obligats a rede-

finir aquest model, a fer una reformulació amb un contingut democràtic més dur, més potent, molt més clar i menys ambigu».

Divorci entre periodisme i societat

«El divorci entre periodisme i societat» va ser un concorregut cara a cara entre Pilar Bardem, actriu, i Iñaki Gabilondo, periodista de la SER, que va ser moderat per Elisenda Roca. Tot i que el nom del debat era «cara a cara», els dos convidats no pensaven discutir, sinó més aviat donar-se la raó l'una a l'altre.

Elisenda Roca va presentar Iñaki Gabilondo dient: «És el gran comunicador d'aquest país, és un magnífic periodista i un autèntic mestre per als joves.» De Pilar, Bardem va dir: «És una actriu que prové d'una nissaga de gent dedicada al món de la cultura, el cinema, el teatre, una actriu magnífica que ha passat també per altres facetes.»

Pilar Bardem va seure allà sentint-se amb molta responsabilitat per haver de formular les preguntes que potser tenen al cap la majoria dels ciutadans. L'actriu va reconèixer haver de comprar cada dia almenys dos diaris per poder treure alguna conclusió sobre l'actualitat. Ella va plantejar algunes qüestions; volia saber per què la mateixa notícia s'enfoca de forma diferent segons el mitjà de comunicació que emet la notícia, i per què quan els periodistes informen, a la vegada opinen.

Iñaki Gabilondo, amb el seu discurs, va instar la gent a negar-se a acceptar que els mitjans facin el que vulguin. Va parlar d'exigir als mitjans que, amb el que sigui absolutament objectivable, objectivin i, amb el que no sigui absolutament objectivable, siguin honrats, mostrin les coses com són i expliquin el que els agrada o el que no els agrada, però «tractant de mirar amb els ulls més nets possibles».

Crítica a l'Acadèmia i a la professió

La periodista i professora de la Universitat Pompeu Fabra Mònica Terribas, la directora de la taula «Crítica a l'acadèmia i a la professió», va introduir el tema del debat explicant la displicència amb la qual des de l'acadèmia es rep els professionals que compaginen la vida professional i la vida acadèmica.

La taula la componien: Amparo Moreno, catedràtica d'Història de la Comunicació del Departament de Periodisme de la Universitat Autònoma de Barcelona; Fernando González Urbaneja, president de la Federació Espanyola de la Premsa i de l'Asociación de la Prensa de Madrid; Pernille Morkhagen, periodista noruega representant del Sindicat Noruec de Periodistes, i Josep Maria Martí, director de les emissores Ser Catalunya.

Segons Amparo Moreno, la Universitat ha fet en certa manera mal al periodisme, però «també la universitat és l'espai que podria permetre fer una reflexió distanciada i assolsegada d'una professió tant accelerada com és el periodisme». La professora també va dir que les explicacions de la realitat, siguin acadèmiques o periodístiques, haurien de ser eines per a la transformació d'un món que està ple de desigualtats.

Fernando González Urbaneja va defensar l'existència d'un molt bon nivell de periodisme a Espanya i va dir que «el nivell individual de cada periodista és cada dia millor» i que, de fet, això es va demostrar amb el bon treball professional que es va fer després dels successos de Madrid de l'11-M. El ponent també va afirmar que a Periodisme hi van «els millors», perquè la nota mitjana que demanen és molt elevada i que per això «a les disciplines més científiques, com ara el dret o l'economia, aspiren a barrejar-se amb els de periodisme per així agafar els millors alumnes, i sorgeixen aquestes titulacions conjuntes com són Dret i Periodisme, o Economia i Periodisme».

Pernille Morkhagen va parlar del sistema noruec de formació contínua durant la professió que va començar amb la creació el 1975 de l'Institut Noruec de Periodisme, finançat pel sindicat de periodistes noruecs. L'objectiu de l'Institut és millorar els coneixements dels periodistes i els directors de premsa. «Gràcies a aquest acord, podem disposar de permisos pagats per atendre cursos de formació», va dir Morkhagen. Quatre anys després es va arribar a un altre acord entre el Sindicat de Periodistes i l'Associació de Mitjans de Comunicació que va incloure el permís de formació, que fins i tot concedia beques per formar-se a l'estranger com a part de la negociació del conveni col·lectiu.

Josep M. Martí fa més de vint anys que està a l'ensenyament i a la professió i va dir que «ni l'Acadèmia» havia aconseguit acabar amb la seva vocació docent, «ni el sistema de mitjans» havia aconseguit acabar amb la seva vocació periodística. Segons Martí, l'Acadèmia, tot i ser imperfecta, és avui dia l'única institució que pot garantir una formació mínima. El professor va dir que el que probablement li cal a l'Acadèmia és «canviar el sistema de selecció dels aspirants a ser formats i, sobretot, reflexionar seriosament sobre les necessitats formatives de la professió i adaptar el seu instrumental metodològic a un entorn canviant en el qual la convergència digital està plantejant moltes de les qüestions de la pràctica professional». Segons Martí, al final, «aquesta és una feina de vocació, de servei públic i de talent».

Formar i educar en la informació des de la infància

En el debat «Formar i educar en la informació des de la infància», el convidat Fabricio Caivano, periodista especialitzat en temes educatius, va començar el torn d'intervencions dient que «estan canviant, si és que no han canviat ja, les relacions tradicionals en els hàbitats fundacionals on l'ésser humà s'ha humanitzat fins avui dia». Les anomenades noves tecnologies de la informació i la publicitat, segons Caivano, «tenen un paper molt important en aquest canvis, tant des del punt de vista de les relacions socials, com des de les noves formes d'expressió, de la subjectivitat i de la configuració d'identitats col·lectives». Davant la culminació de la informació i la comunicació, l'escola perd centralitat, i «les alternatives educatives i els nous espais de formació», diu Caivano que «demanen una reorganització sistemàtica de formes d'aprenentatge».

Francesc Escribano, director de Televisió de Catalunya, va parlar d'educació i de televisió. Tot i que la televisió, com ell va dir, «és estigmatitzada com

un producte culpable de totes les penes i els problemes del món modern», ell va avisar que no parlaria malament de la televisió. Escribano va donar una idea gràfica del temps que els catalans passen davant la televisió dient que «un de cada quatre catalans es passa més de set hores al dia mirant la televisió», i va continuar preguntant-se: «Quina força moral tenen aquestes persones per demanar als seus fills que canviïn el seu comportament?» Segons el director de TVC, es tracta de «buscar responsabilitats, més que no pas de definir culpabilitats», i va acabar la seva intervenció dient que «la paraula clau és reciclatge».

Daoud Kuttub, director del Institute of Modern Media a Ramala, va explicar les dificultats dels periodistes que treballen en un país envoltat d'una situació tan violenta. A Palestina és important informar de l'actualitat al públic, però alhora els periodistes tenen l'obligació de donar als infants i a la comunitat la sensació de normalitat.

A Palestina han de lluitar contra la imatge de destrucció, d'atacs suïcides, funerals i manifestacions, han de lluitar per no transmetre contínuament la mateixa iconografia.

Peter Mackler, corresponsal sènior de l'agència France Press, va afirmar, en la seva intervenció, que «els mitjans són la gent». Ell se sorprèn quan la gent intenten llegir la premsa pensant que, si no els dóna totes les respostes, és que els periodistes són uns ignorants o que estan corromputs. Mackler pensa que la premsa és un art, i no una ciència, i per tant només pot arribar a una part de la veritat. Cal més formació per als periodistes, però tot i així hi ha «moltes maneres d'equivocar-te en una notícia». Ensenyar als consumidors de la informació és un aspecte que Mackler troba molt important, i és per això que el 1999 va començar el projecte Plató, un projecte per ensenyar periodisme a estudiants de minories de Washington D.C., negres i hispans en aquest cas.

Una altre informació és possible

Arcadi Oliveres, president de Justícia i Pau, va presentar el debat «Una altra informació és possible» dient: «Tenim un representant de la premsa gratuïta, un representant d'un diari per la pau, un representant de ràdios comunitàries i una representant d'informació per Internet». Per tant, els ponents treballen tots en noves i alternatives formes d'informació per intentar justificar que hi ha una altra informació possible.

Quique Calvo, redactor en cap del diari de distribució gratuïta *Vint Minuts*, va voler explicar la bona acollida que ha tingut aquest tipus de publicació alternativa. Va definir el diari *Vint Minuts* com un diari «molt neutral, amè, proper, concís, local, de servei al ciutadà, amb bona informació fresca i útil i amb una gran participació dels lectors, i tot això, gratis».

Francesco Diasio, representant europeu de l'Associació Mundial de Ràdios Comunitàries, va voler transmetre optimisme dient que «una altra informació no és només possible, sinó que s'està portant a terme». Va parlar de les ràdios comunitàries, un tipus de ràdios no comercials que existeixen a tots els països d'Europa, però també en altres continents com ara l'Àfrica, l'Amèrica

del Sud, l'Àsia o el Pròxim Orient. Diasio les va definir com a «ràdios sense ànim de lucre, desenvolupades per la ciutadania i que pertanyen a associacions, cooperatives i grups d'interès que no volen obtenir benefici econòmic».

Alex Masllorens, periodista que treballa a *El Periódico*, va ser el director d'una iniciativa que va començar ara fa dotze anys, arran de la Guerra del Golf, que es va anomenar *El Diari de la Pau*. Masllorens va dir que la Guerra del Golf es va convertir en «la primera ocasió en què es va qüestionar molt el sistema d'informació internacional». És per això que des de Periodistes per la Pau es va considerar la possibilitat de fer una agència d'informació alternativa. Fent referència a la iniciativa de les ràdios comunitàries, Masllorens va insistir en la importància que la societat faci un altre tipus de comunicació, perquè els mitjans, fins i tot els més ben intencionats, no deixen de ser «empreses».

Tai Moses és sotsdirectora d'Alternet, un magazín en línia que emet notícies a través d'Internet. La periodista va criticar durament la política exterior americana dient que «és com un pop verinós que, quan llença un tentacle, contamina tothom». Però ella va voler transmetre esperança parlant de l'important paper que estava desenvolupant Internet. Sobretot va parlar del fenomen de les *blocks*, que són diaris en línia als quals tothom pot penjar la seva pàgina i actualitzar-la. Les *blocks*, per exemple, estaven fent una cobertura alternativa de la campanya electoral nord-americana.

Itàlia: dalle mane pulite alla mano unica

El debat «Italia, dalle mani pulite alla mano unica», va ser introduït pels «guinyols» de Canal Plus, que van fer una sàtira de Silvio Berlusconi.

Rosa Massagué, que va fer de moderadora, va dir al principi del diàleg que «Itàlia és un dels països de la Unió Europea on hi ha una anomalia molt important pel que fa al món de la comunicació».

Carlos Enrique Bayo, redactor en cap d'internacional d'*El Periódico de Cataluña*, va mostrar la seva preocupació per la recent dimissió de Lucia Annunziata com a presidenta de la RAI perquè, com ella mateixa va dir, «la televisió pública s'havia convertit en un mer bufó dels desitjos de Berlusconi». Bayo va fer un repàs de les propietats «conegudes» del primer ministre d'Itàlia, propietats que el converteixen en l'home més ric del país, amb una fortuna estimada en uns sis mil milions d'euros. Berlusconi controla les tres grans cadenes de televisió privades, també posseeix el més gran grup editorial italià, Mondadori, i és propietari de la primera distribuïdora cinematogràfica del país, que és Medusa Film.

Daniel Ceratto, membre de l'executiva del sindicat de periodistes de la RAI, va parlar de «l'anomalia italiana», i va posar exemples com el d'una truca que el primer ministre va fer en directe a un programa per dir a un periodista que «s'havia de moderar». Ceratto va dir: «El que volen es consolidar un eix entre un poder mediàtic i un poder polític tan fort que, en certa manera, aconsegueixi mantenir els dos poders i, a més, mantenir-los amb un ingent benefici.»

El periodista de *La Vanguardia* Xavier Batalla va voler destacar en el seu discurs que «a vegades l'arbre de Berlusconi no ens permet veure el bosc que tenim més proper». Batalla es referia al fet que, tot i que no hi hagi un Berlusconi a la premsa espanyola, «perquè afortunadament no hi ha un primer ministre que tingui la quantitat de canals que pot tenir aquest senyor», sí que hi ha, com a la resta de països europeus, els problemes de la concentració d'empreses.

Barcelona, vint-i-cinc anys després de l'Informe MacBride

En la taula «Barcelona, vint-i-cinc anys després de l'Informe MacBride», que va ser moderada per Marcial Murciano, degà de la Facultat de Ciències de la Comunicació de la Universitat Autònoma de Barcelona, seien Mustapha Masmoudi, redactor de l'esmentat informe, i Josep Gifreu, catedràtic de comunicació audiovisual de la Universitat Pompeu Fabra. Masmoudi, com va dir Murciano, «va viure molt de prop la gestació d'aquest informe i la seva evolució», i el professor Gifreu i el mateix Marcial Murciano, com a especialistes en comunicació, van reflexionar entorn de la modernitat que en aquell moment significava aquest famós informe internacional que es va gestar pels volts dels anys setanta.

Mustapha Masmoudi va parlar sobre l'Informe MacBride davant de la projecció d'una fotografia que ell mateix va portar i en la qual es veien tots els components de la Comissió MacBride vint-i-cinc anys enrere. La Comissió dels Estudis Internacionals pels Problemes de la Comunicació va preparar l'informe en dos anys i mig, i després aquest va ser publicat en almenys setze idiomes. «Se'ns va dir que hi havia més d'un milió d'exemplars», va explicar Masmoudi. Ell va voler destacar que l'informe havia tingut «molts mèrits» perquè havia «insistit en la llibertat dels drets de l'home, en la necessitat que hi hagués democràcia i en la importància de la diversitat cultural». També va manifestar el seu desig que al començament d'aquest segle es creï un altre informe, perquè, com va dir, «necessitem tenir punts de referència».

Josep Gifreu va voler recordar el títol original de l'informe: «Un sòl món, diverses veus». Va dir que «la lletra i l'esperit de MacBride continuen vigents i continuen creant molt d'interès» i va remarcar la necessitat «d'anar a un segon Informe MacBride» perquè des de la redacció del primer han canviat moltes coses, sobretot el panorama internacional.

Segons el professor, «el gran debat que hem viscut a partir dels anys noranta se centra, no tant en la circulació de la informació al món, sinó sobretot en les condicions de producció i de circulació de la cultura, i especialment de l'audiovisual, sobretot davant les perspectives que han obert les noves tecnologies». Gifreu també va parlar de la situació «d'abanderada de l'excepció cultural» de la Unió Europea. Va explicar que «podríem interpretar que l'esperit MacBride s'ha concentrat últimament en la defensa de la diferència cultural i lingüística a Europa». El professor també va voler plantejar que des d'Europa es pot anar avançant a moltes altres situacions complicades de defensar «des de les substatals com Catalunya o Flandes» o altres cultures amb més o menys capacitat d'expressió arreu del món.

Manuel Campo Vidal va inaugurar el diàleg dient que aquesta trobada no era un al·legat contra ningú en particular, sinó que era un manifest cap a tot-hom en general. També va expressar la protesta més ferma, el rebuig i la sublevació contra l'assassinat de quaranta-dos periodistes l'any 2004, gairebé el doble que el 2002. Així que, tal com va començar, el diàleg es va tancar fent memòria dels periodistes que arrisquen la seva vida en conflictes bèl·lics per informar-nos del que succeeix, de manera que es va fer un homenatge a les víctimes que han lluitat i lluiten en defensa de la llibertat d'expressió i d'informació.

Una de les parts més emocionants d'aquest homenatge van ser les paraules de la mare de Ricardo Ortega, periodista que va perdre la vida en el conflicte d'Haití. Explicava que el seu fill va viure amb passió, ja que el seu afany era apropar-se a la veritat, però de vegades la veritat és incòmoda per a alguns poderosos, xoca amb els seus interessos i aleshores és difícil atrevir-se a expressar-la, sorgeix la por a represàlies i la pitjor de les pitjors de les censure: l'autocensura; però Ricardo, ens deia la seva mare, no s'acovardia sota l'ombra de cap pressió. Ricardo va ser fidel sempre a ell mateix. Durant la guerra de l'Iraq que explicava des de Nova York, Charo, la seva mare, li demanava prudència, i ell contestava al fil del telèfon: «Mama, no s'ha de tenir por, no es pot anar així per la vida», i no es referia a la por física, és clar, sinó a la necessitat que sentia d'explicar la veritat, però difícilment un periodista pot explicar els fets si no té una plataforma des d'on expressar-se. «Traieu-me del mig aquell noi», adéu Nova York. Aquesta és una forma de silenciar, de silenciar un periodista, de silenciar la llibertat. Avui, al cap d'uns quants mesos, tot el que deia és públic. Quin va ser el seu error?: avançar-se als esdeveniments o explicar-los? L'estiu del 2003, pel seu compte, va tornar a Txetxènia, se les va enginyar per arribar a Grozni i veure la realitat d'aquella guerra eterna; els horrors que li van transmetre li van tornar a remoure la consciència; alguna cosa s'havia de dir; però, ¿podria haver-ho fet avui si estigués viu, o nous murs s'aixecarien? El document el tenen la seva família a casa, ens explica Charo. A Haití, l'altre silenci, el més atroç, el físic. Tot i el desconeixement exacte que té la família dels fets, saben que ser periodista el va convertir en objectiu. ¿No agradaven les imatges que va divulgar de les atrocitats que allà es realitzaven? ¿No agradaven els periodistes que l'explicaven? La seva habitual prudència era una assegurança de vida per a molts anar amb ell. No va poder contra la barbàrie, contra el crim brutal. Charo reclama que necessitem veus que parlin, que expliquin, que informin, necessitem tot el que ens faci més lliures i millors, no homes que callin, ni homes que facin callar el que necessitem saber. La postura de la mare de Ricardo va ser molt ferma i íntegra en tot moment. El públic va aplaudir durant una llarga estona.

Per acabar amb bon gust de boca sobre «Informació, poder i ètica en el segle XXI», seria bo quedar-nos amb les paraules d'Ambar de Barros, coordinadora de la UNESCO a São Paulo i fundadora de MIDIATIVA, que acabava amb la idea que es pot fer un altre tipus de periodisme, que sobretot es pot aprofitar la força, el potencial i la importància dels mitjans de comunicació de masses en benefici de causes socials. Es pot somiar que es pot portar a terme una

altra classe de pràctica professional que ens causi molta més satisfacció periodística. El missatge que va enviar als futurs periodistes, estudiants de comunicació presents en el diàleg, és que és possible inventar i reinventar aquesta professió. «Hem d'afrontar això —insistia—: que el poder dels mitjans de comunicació ha d'estar al servei dels qui més els necessiten, els qui no tenen ni veu ni vot en els mitjans de comunicació mundials». Tal com diu Ambar de Barros, el primer que s'hauria de fer és somiar, pensar que es pot fer diferent, d'una altra manera.